

УДК 677.027

*Лариса Корницька, старший викладач кафедри теорії і методики трудового і
професійного навчання
Хмельницького національного університету,
аспірант Інституту професійно-технічної освіти
АПН України*

ПРАКТИКУМ “ХУДОЖНЯ ОБРОБКА ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ” У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розкривається значення практикуму “Художня обробка текстильних матеріалів” у змісті професійної підготовки інженерів-педагогів швейного профілю. Запропоновано методологічні підходи до реалізації формування необхідних умінь та творчих якостей майбутніх педагогів професійного навчання на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Ключові слова: *народна творчість, декорування, художнє оформлення, метод “мозкового штурму”, інженер-педагог, художня обробка текстильних матеріалів.*

Творчість починається там, де відбувається діяство. Будь-яка дія – це результат втілення певного задуму, який є початком творчої дії. Навчаючись будь-якій дії, людина збагачує свій досвід. У процесі дії відбувається процес мислення, аналіз, порівняння, пошук нових рішень і, врешті, моральне задоволення від здійсненої дії, якщо кінець цієї дії є результативним.

У зв’язку з цим, дієва мета практикуму “Художня обробка текстильних матеріалів”, через дію навчити творчості засобами рукоремесла, що ґрунтується на народних традиційних техніках обробки текстильних матеріалів і застосування цих знань і умінь студентами у своїй подальшій навчально-творчій та професійній діяльності.

Постановка проблеми. Сьогоднішні реалії вимагають від сучасного фахівця гнучкого мислення, креативних неординарних рішень, професіоналізму, а відтак, самореалізації у суспільстві. Усе це стосується й інженерно-педагогічної професії, яка є бінарною структурою цієї діяльності, яка охоплює інженерну та педагогічну складові [3, 33].

Інженер це людина-винахідник, яка може творчо вирішити будь-яку виробничу чи технологічну проблему, яка творчо і раціонально мислить. Інженер (фр. *ingénieur*, від лат. *ingenium* – здатність, винахідливість) – це творець матеріального засобу досягнення мети чи способу виготовлення цього засобу. Зміст творчості інженерів дає вагомі підстави визнавати інженерів

одними з основних творців ноосфери в частині матеріальної культури та прикладної науки, “відповідальних” за науково-технічний прогрес (загально)людської цивілізації та, відповідно, “технологічний добробут” людства, – так трактує значення інженерної діяльності “Вікіпедія – свободна енциклопедія” [5].

Педагог це людина, яка вміє зацікавити предметом і доступно передати необхідні знання учню, навчити вчитися. Педагогічний процес це цілісний процес направленої розвитку і формування особистості в умовах її виховання, навчання і освіти.

Проблемі творчого розвитку особистості в освітньому процесі присвячені праці багатьох науковців-педагогів, психологів, філософів, зокрема: О. Рудницької, І. Беха, І. Зязюна, Н. Побірченко, В. Радкевич, В. Смікал, Л. Масол, С. Ничкало, Л. Оршанського, С. Антоновича та інших. Більшість цих праць присвячені впливу мистецтв на формування творчих якостей особистості.

Враховуючи те, що художня обробка текстильних матеріалів має пряме відношення до декоративно-ужиткового мистецтва, а мистецтво і творча праця, як відомо, мають безпосередній вплив на формування уявлень молодшої людини, що є важливим у її як особистісному, так і професійному й громадянському становленні.

Метою даної статті є розкрити вплив народних ремесел на розвиток творчих якостей майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю

ПРАКТИКУМ “ХУДОЖНЯ ОБРОБКА ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ” У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

і запропонувати певні методологічні підходи до реалізації формування необхідних умінь майбутніх педагогів професійного навчання на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва, яке у сучасних механізованих і високотехнологічних умовах виробництва набуло нових якостей і перетворилось у нову галузь мистецтва – етнодизайн.

Основна частина. До художньої обробки текстильних матеріалів традиційно відносяться: по-перше – створення полотна (ткання, килимарство, в’язання), по-друге – його (полотна чи виробу) оздоблення (вишивка, розпис, аплікація). Це найдавніші види декоративно-ужиткового мистецтва, які супроводжують людство з найдавніших часів.

Наш народ завжди був творчим, про що свідчать багато чисельні зразки народного декоративно-ужиткового мистецтва, які тепер зберігаються в музеях, а ще не так давно служили своїм власникам у їх повсякденному житті.

Народна творчість для сучасного етнодизайну, це невичерпне джерело ідей. Одночасно вона має великий виховний потенціал, що базується як на загальнолюдських, так і на національних засадах, що формують національний світогляд, національну свідомість молоді, яка вчиться культурологічній філософії народу проявленій у матеріальному світі речей.

Здавна народна педагогіка ґрунтувалась на життєвому досвіді, на традиціях своїх предків, що несли моральні, етичні і естетичні цінності культури народу чи етносу. Таким чином відбувалась спадковість культурних надбань народу та його виховання. Кожне покоління в міру розвитку суспільства вносило свій доробок в культурний поступ нації, але він не переривав ланцюжка спадковості.

З бурхливим розвитком індустрії і урбанізованого способу життя, відрив від землі більшої частини населення, сприяло зникненню багатьох видів ужиткового мистецтва. Відпала потреба у виготовленні домотканих тканин, за браком часу – складних видів вишивок, натомість з’явилися фабричні якісні тканини з різноманітним оформленням, ускладнювалися прийоми конструювання і моделювання одягу. Конструктивні особливості формоутворення одягу, пластика конструктивних ліній, самі по собі несли естетичне навантаження, що, у деякій мірі, виключало застосування складного декорування. Поступово стерлася етнічна самобутність в одязі, люди стали захоплюватись “фірмовими” речами або задовольнятися продукцією широкого вжитку, залежно від достатку. Такий стан речей збіднює націю, обезличує її душу, втрачається ментальний

зв’язок поколінь, зникає почуття патріотизму. У життя молоді проникає байдужість, заміна пріоритетів, хибне уявлення про світ і людину у цьому світі, що приводить до різних криз.

Звичайно, це не може не хвилювати педагогів, не може не хвилювати державних діячів. Тому, зі здобуттям незалежності України було прийнято ряд державних документів, щодо освіти, у яких наголошується, що національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти, яка має гуманістичний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності [1].

На мистецтві традиційного ремесла виховувалися цілі покоління наших предків. Це було нагальною потребою їхнього життя. Сьогодні такої потреби у сучасних людей немає. Процес глобалізації стримує всебічний розвиток етнічного і національного у кожній культурі, тому, як зазначає науковець Л. Токар, в умовах наростаючої глобалізації в національних державах починає діяти тенденція, спрямована на захист свого етнокультурного і мовного простору [4].

Професія інженера-педагога у сучасних умовах передбачає професійну підготовку кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів, не лише транслюючи їм знання, розвиваючи уміння, навички та досвід професійної діяльності, вона потребує бути – провідником загальнолюдської й національної культури для сучасної молоді. У зв’язку зі сказаним, ми пропонуємо здійснювати професійну освіту інженерів-педагогів швейного профілю на засадах етнодизайну. Для цього у зміст їхнього професійного навчання нами пропонується впровадження етнічної складової.

Професія інженера-педагога швейного профілю пов’язана з одягом, специфікою його створення, виготовлення й оформлення. У цій справі необхідно володіти знаннями проектування, конструювання й моделювання одягу, його практичного втілення у життя. Для того, щоб навчати мистецтву створення одягу, необхідно мати естетичний смак, відчуття кольору, пропорцій, загальної форми. Ці необхідні якості формуються у циклі художньо спрямованих дисциплін, розвиваються і закріплюються під час практичних занять, до яких відноситься практикум “Художня обробка текстильних матеріалів”.

Освоюючи різні техніки художньої обробки текстильних матеріалів студенти залучаються до творчого процесу, до дії творення нового виробу. У цьому творенні проходить невимуснений процес навчання як техніці виконання (ткання, в’язання,

ПРАКТИКУМ “ХУДОЖНЯ ОБРОБКА ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ” У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

клаптикова техніка, вишивка) так і відчуття матеріалу, його фактури, поєднання кольорових сполучень.

Неможливо чомусь навчити без зацікавлення. Процес навчання художній обробці текстильних матеріалів ми пропонуємо починати з екскурсії до краєзнавчого музею чи музею етнографії, де екскурсивод детально ознайомить студентів з етнографічною експозицією колишнього місцевого побуту, основних видів діяльності, що стосуються виготовлення тканини і одягу, особливості їх місцевого оформлення тощо. Краса виробів народного декоративно-ужиткового мистецтва не залишає байдужим нікого. З’являється бажання самому долучитися до створення чогось подібного.

Не секрет, що однією з важливих функцій в одязі є естетична. Народний український одяг багато декорувався, інколи досягаючи рівня мистецтва. За багатовіковий розвиток українського костюма, було винайдено безліч прийомів декорування одягу і тканини. Деякі елементи декорування і характерні його ознаки, що дійшли до нашого часу несуть на собі сліди найдавніших цивілізацій (III – IV тис. р. до н.е.), в основному в орнаментальних символах.

Декорування не є обов’язковою умовою в утилітарному сенсі, так як, наприклад, конструктивна чи функціональна та, все ж таки, простота і лаконічність сучасної моди його не виключає. Відомо, що важливою умовою високої моди – “от-кутор” є 70 % ручної роботи, тому створюючи одяг необхідно розуміти і володіти прийомами його художнього оформлення. Майбутні інженери-педагоги, в процесі своєї професійної підготовки отримують навички декоративного оздоблення швейних виробів, використовуючи народні джерела й застосовують їх урахуванням напрямів сучасної моди, подають їх у сучасному трактуванні.

І це, на нашу думку, є правильним. Виготовлення виробів за автентичними зразками це не наш напрям. Нашою метою є навчити студентів створенню таких виробів, які б вони самі хотіли з задоволенням носити у повсякденному житті, що відповідають сучасним стандартам, але у цих виробках використані елементи культури українських етносів. Таким чином, студенти навчаються професійним навикам виготовлення сучасного одягу, звертаються до витоків народної культури, вивчають її й трансформують у нову форму.

Програма практикуму “Художня обробка текстильних матеріалів” складена з урахуванням того, що знання і уміння набуті студентами під час практичних занять, обов’язково

застосовуються у їх проектних розробках моделей одягу, які представляються на огляд студентів і викладачів, а згодом беруть участь у різних фестивалях і конкурсах.

Практикум має свою специфіку і накладає певний відбиток на вирішення конкретних завдань, а саме: акцент робиться на тих техніках художньої обробки текстильних матеріалів, які використовувались в традиційному декоруванні тканин та вбрання, хоча в проектуванні, виготовленні й оформленні студентських моделей одягу здійснюється їх сучасна інтерпретація.

Поділяючи думку Л. Оршанського, про важливість відродження культурологічної моделі етнодизайну на основі українського декоративно-ужиткового мистецтва [2, 78.], на кафедрі теорії та методики трудового і професійного навчання Хмельницького національного університету, чітко впроваджується ця ідея. Так здійснюється художнє проектування студентських моделей одягу, що ґрунтується на практичному застосуванні сучасних конструкторсько-технологічних прийомів у поєднанні з традиційним характером художнього оформлення, яке набувається під час освоєння художньої обробки текстильних матеріалів, на основі вивчення традиційного декоративно-ужиткового мистецтва, пов’язаного з виготовленням і оформленням тканин.

Засвоєння студентами різних технік художньої обробки текстильних матеріалів відбувається не на окремих зразках, а у процесі виконання нескладних виробів. В основному, це виготовлення серветок, задля того, щоб навчити і самій техніці, і отримати результат у вигляді завершеного виробу, хоча метою практикуму є подальше застосування цих технік в художньому оформленні одягу. Нижче подається тематика і розподіл годин на кожен тему.

Якщо звернути увагу на розподіл годин, то видно, що більша частина годин припадає на самостійну роботу студента. Кожен вид техніки потребує значних затрат часу, тому, під час аудиторної роботи, студент засвоює певні прийоми виконання техніки, а безпосередній процес виготовлення виробу відбувається самостійно. Викладач, навчаючи прийомам і техніці виконання, у творчому процесі самостійного виготовлення виробу, виступає у ролі порадики, направляє і консультує.

Кожна робота, хоча й невелика, має мати товарний вигляд. По завершенні роботи, до кожного виробу студенти придумують назву, наприклад: “Гра в смуги”, “Метаморфози” тощо. Продумується дизайнерський варіант ярлика-

**ПРАКТИКУМ “ХУДОЖНЯ ОБРОБКА ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ” У ЗМІСТІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ
ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ**

**Структура залікових кредитів
“Художня обробка текстильних матеріалів”**

НАЗВА ТЕМИ	Кількість годин відведених на:	
	Лабораторні Заняття	СРС
1	2	3

**“Текстиль”
VI семестр**

Тема 1	Виготовлення серветки гобеленовою технікою тканина	8	16
Тема 2	Створення декоративного швейного виробу клаптиковою технікою	6	10
Тема 3	Виготовлення шнурів, помпонів і китиць і застосування їх як декоративних елементів у художньому оформленні швейних виробів	4	6
Тема 4	Оздоблення виробів технікою “Решильє”	6	16
Тема 5	В’язання гачком – спосіб оздоблення швейних виробів	6	16
Тема 6	Вирізування, аплікація швейних виробів	6	8
	Всього:	36	72

**“Вишивка”
VII семестр**

Тема 7	Прості вишивальні шви	4	20
Тема 8	Вишивка “хрестиком”	6	22
Тема 9	“Мережки”	6	22
Тема 10	“Гладь”	6	22
	Всього:	22	86
	Разом:	58	158

етикетки, де вказується назва виробу, його розміри, прізвище та ім’я автора, група та рік виконання виробу. Ярлик-етикетка виконується на цупкому папері, розмір визначає автор, зовнішнє та внутрішнє оформлення має відповідати характеру та назві виробу. Якщо є якісь затруднення у присвоєнні назви до виробу, для прийняття рішення може залучатися група, користуючись методом “мозкового штурму”.

На першому занятті, студенти отримують інформацію щодо організації навчального процесу з навчальної дисципліни, структуру аудиторних занять і самостійної роботи, термінів виконання, графік здачі лабораторних робіт, особливості оцінювання. Також студенти отримують методичні рекомендації щодо виконання лабораторних робіт та індивідуальні завдання для виконання самостійної роботи.

По завершенню семестру студенти

оформляють стенди робіт по кожному виду техніки для перегляду і оцінювання робіт. Оцінювання проходить прозоро і демократично. Обираються експерти з трьох осіб з групи, які перед аудиторією виголошують експертну оцінку до кожної роботи враховуючи: якість виконання, оригінальність оформлення, товарний знак, узгодженість образності та назви виробу. Якщо автор не погоджується з думкою експертів – виріб аргументовано захищається автором перед аудиторією. Експерти та автор прибігають до думки аудиторії голосуванням. Відбувається своєрідна гра, яка мотивує студентів до креативності, творчій й одночасно якісній праці. Після дискусії та зарахування остаточних оцінок відбираються кращі роботи для подальших виставок чи оформлення кабінету. Залік диференційований.

Цими експозиціями цікавляться студенти і молодших курсів, і ті, які вивчали цей курс. Для

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВАННЯ В УЧНІВ САМОСТІЙНОСТІ

перших вони цікаві з того сенсу, на що їм налаштуватися, виникають свої задуми, ідеї. Зацікавлення других – у тому, наскільки кращі їх послідовники, чивони є “неперевершеними”.

Таким чином, мотивується діяльність студентів у виявленні творчих підходів під час створення ужиткових речей, виробляється правильний підхід у оцінюванні власної роботи та роботи інших, виробляється бажання бути конкурентноспроможним.

Висновки. Вміле використання прийомів художньої обробки матеріалів у виготовленні сучасних моделей одягу, що спроектовані й виконані зі знанням традицій, сучасних конструктивних і технологічних прийомів, без сумніву, надасть будь-якій роботі неповторності й оригінальності. Таким чином можна зробити висновок, що професійна підготовка інженерів-педагогів швейного профілю на засадах етнодизайну має методологічне значення і є педагогічно ефективною у творчо-розвивальному навчанні.

Художня обробка матеріалів – навчальна дисципліна, що несе у собі творчо-навчальний характер, є цікавою для студентів, викликає

позитивні емоції, сприяє розвитку у студентів творчої індивідуальності й професійно-педагогічних якостей, одночасно наближаючи їх до національних основ української культури.

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) – К.: Райдуга, 1994. – 62 с.

2. Оршанський Л.В. Декоративно-ужиткове мистецтво та етнодизайн – традиції і сучасність у художньо-трудова підготовці майбутніх учителів трудового навчання. / *Инновационные образовательные технологии.* – 2008. – №1. – С. 77 – 82.

3. Отлич О.М. Розвиток творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання засобами мистецтва. / *Професійно-художня освіта України: Зб. наук. праць.* – Київ; Черкаси: видавництво “Черкаський ЦНТТ”, 2007. – Вип. IV. С. 32 – 37.

4. Токар Л. Українознавство в системі наук і навчальних дисциплін // *Освіта України.* – 2003. – № 71 (19 вересня). – С. 5.

5. <http://ru.wikipedia.org/wiki/Инженер>

Стаття надійшла до редакції 27.10.2008.

УДК 371.13

Мар’яна Брода, кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри практики англійської мови
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВАННЯ В УЧНІВ САМОСТІЙНОСТІ

У статті обґрунтовано необхідність побудови системи підготовки майбутнього вчителя до виховання в учнів самостійності. Акцентовано увагу на дотриманні принципів та застосуванні методів, засобів і форм виховання творчої самостійності у навчанні учнів.

Ключові слова: виховання самостійності, новітні технології навчання, творча активність, творча самостійність.

Постановка проблеми. Життя людини в суспільному середовищі, як члена суспільства, розв’язання нею економічних, політичних, культурно-освітніх проблем вимагає не виконання директивних рішень, а вільного, усвідомленого, самостійного їх практикування. Виховання людини – самостійної і відповідальної, принципової і рішучої, активної і вмілої у розв’язанні суспільних проблем демократичним шляхом – допоможе

інтегруватися у європейський (економічний, політичний, культурний і т. ін.) простір і забезпечить процвітання нації. Таке виховання вимагає високої майстерності педагога і відповідної підготовки майбутнього вчителя у вищому педагогічному навчальному закладі.

Реформування освіти, її удосконалення з метою створити сприятливі умови для індивідуального розвитку кожної особистості та її творчої самореалізації передбачає оновлення